

DOĞAN CÜCELOĞLU, İstanbul Üniversitesi psikoloji bölümünden mezun olduktan sonra ABD’de Illinois Üniversitesi’nde Bilişsel Psikoloji (algılama, düşünme, iletişim) alanında doktorasını yapmıştır.

Daha sonra Türkiye’de Hacettepe ve Boğaziçi üniversitelerinde görev yapan Cüceloğlu, Fulbright bursuyla bir yıl süreyle Berkeley’deki Kaliforniya Üniversitesi’nde ziyaretçi öğretim üyesi olarak çalışmalarda bulunmuştur.

1980-1996 yılları arasında ABD’de Fullerton şehrindeki Kaliforniya Eyalet Üniversitesi’nde görev yapan Cüceloğlu’nun, kırkı aşkın Türkçe ve İngilizce bilimsel makalesi yayınlanmıştır. 1996 yılından bu yana Türkiye’de üniversite öğrencilerine, öğretmenlere, anababalara ve işadamlarına yönelik seminerlere, konferanslara ve atölye çalışmalarına ağırlık vermiştir.

1990’dan bu yana kitaplarını Türkçe olarak yayınlamaya özen gösteren Cüceloğlu, Türk insanının düşünce, duygu ve davranışlarını bilimsel psikoloji kavramları içinde inceleyen kitaplar yazmaktadır.

YAZARIN TÜM KİTAPLARI

Başarıya Götüren Aile • Bir Kadın Bir Ses • Gerçek Özgürlük • İçimizdeki Biz • İçimizdeki Çocuk • İnsan İnsana • İnsan ve Davranış • İletişim Donanımları • Korku Kültürü • ‘Mış Gibi’ Yaşamlar • ‘Mış Gibi’ Yetişkinler • Onlar Benim Kahramanım • Savaşçı

www.dogancuceloglu.net

Doğan Cüceloğlu

GERÇEK
ÖZGÜRLÜK

Remzi Kitabevi

GERÇEK ÖZGÜRLÜK / Doğan Cüceloğlu

© Remzi Kitabevi, 2014

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Ferođlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1648-3

BİRİNCİ BASIM: Aralık 2014

Kitabın basımı 50 000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri

100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 10648

*Bu kitabı,
çocuklukta azılı düşmanım,
gençlik yıllarımda sırdaşım,
zor yıllarımda en güçlü desteğim,
ağabeyim, dostum,
yalın iç zenginliğiyle bana örnek olmuş
Şahin Cüceloğlu'na adıyorum.*

İçindekiler

Kitabın Öyküsü	9
1. Hüzün	11
2. Anılar	16
3. İlk Görüşme.....	20
4. Yaşamı Özgürce Kucaklamak	31
5. Robot.....	35
6. Yavru Serçe	51
7. Az ve Çok	58
8. Anlam Verme Süreci.....	66
9. Gerçekle Uyum.....	76
10. Kendi İçinde Bütünlük	85
11. Aşknlık.....	95
12. Yeni Bir Duygu	102
13. Karanlığın Rengi.....	108
14. Bakarkör	134
15. YGA/Yüreğinden Güç Alanlar	138
16. "Bir Düşün!"	149
17. Anne.....	167
18. Şoför Cezmi Bey	173
19. Anlam Çerçevesi	180
20. Gerçekle Uyumlu Değerler.....	196
21. Kendi İçinde Bütünlük ve Aşknlık	216

22. Hasta Toplum	243
23. Sarsılmak	263
24. Yaşamaya Değer	278
25. Kuş Bakışı	297
26. Yeniden Merhaba!	318
Teşekkür	323
Kaynaklar	326

Kitabın Öyküsü

Remzi Kitabevi'nden 2001 yılında basılan *İyi Düşün Doğru Karar Ver* kitabını yeniden yazmak istedim çünkü yıllar içinde benim değişen ve dönüşen düşünce, değerlendirme ve gelişmemin gerisinde kaldığını fark ettim. Kitabı yenilemek için de bana iki haftanın yeteceğini düşünerek kolları sıvadım, çalışmaya başladım. İki haftada bitirmeyi düşündüğüm kitap, yeni kimliğiyle, *Gerçek Özgürlük* ismiyle karşıma çıktı ve on altı aydan fazla zamanımı aldı.

Ana karakterler, emekli psikoloji profesörü Yakup Bey ve genç üniversite öğrencisi Timur Bey isim olarak aynı kaldı, ama ikisi arasında yer alan sohbetlerin kapsamı ve derinliği değişti.

Bir insanın gençliği ve yaşlılığı, aynı zaman ve mekânda karşılaşılıp sohbele başlayınca, geçmiş ve gelecek kaynaşıyor, birbiri içine geçiyor. Bu kitabın bazı sayfalarını yazarken gözyaşlarımın bana eşlik ettiğini de bilmenizi isterim.

Gerçek Özgürlük'ü yazdığım için mutluyum.

Umarım bu kitap okurun, içindeki o özgür gücü keşfetmesine ve onun o gücün kaynağıyla sohbet etmesine yardımcı olur.

1

Hüzün

Kendi yolculuğumuzu yapmak için buradayız; bu yolculukta kendimiz olabilme cesaretini bulmamız kolay değildir, ama kendimiz olmadan yaşamımızdaki hiçbir şey anlamını bulamaz

Timur tanımlamakta güçlük çektiği duygularla doluydu. Çiseleyen yağmura aldırmadan Kumkapı'dan Beyazıt'a yürümeye başladı.

İki saat önce çayevine gelirken heyecanlı ve umut doluydu. Üniversite öğrencilerinin mekân edindiği çayevinde Nesrin'in karşısında oturdu, beklenen gün ve saat geldi, diye içinden geçirdi.

Kalbinin atışını kulaklarında duyuyordu. Derin bir nefes aldı, "Nesrin, senden hoşlanıyorum, görmediğim zaman özlüyorum, aklımdan çıkmıyorsun," dedi. Derin bir nefes alarak devam etti, "Benimle evlenir misin?"

Vay be! Söylemişti! Evet, sormuştu! Artık ok yaydan çıkmıştı! "Aman Allahım, ben evlenme teklif ediyorum!" dedi. Sanki rüya âlemindeydi, anlayamadığı bir güç onu yönetiyor, konuşuyordu. Söylediğini sonra duyuyordu sanki: "Benimle evlenir misin?"

Evli bir adam olmaya hazır mıydı, istiyor muydu, üzerinde pek düşünmemiştir. Peki, neden şimdi burada Nesrin'e evlenme teklif ediyordu?

Kafası karıştıktı, heyecanlıydı, korkuyordu. Korkuyordu ama Kumkapı'daki çayevine bayram çocuğu heyecanı ile gelmiş, buluşmuş ve birkaç tatlı söz ve sohbetten sonra Nesrin'e evlenme teklif etmişti.

Nesrin bir an şaşırıp duraksadı. Sonra hafifçe gülümsedi, "Ah ne tatlısın," dedi. Bunu, hoş bir sürprizle karşılaşmış çocuğun mutluluğu ve sakinliği ile söyledi.

Kendisi bu kadar kaygılı ve heyecan doluyken Nesrin'in böylesine rahat oluşu Timur'u rahatsız etmişti. Şaşırıp, kendine güvensiz, mahcup öylece bakıyordu.

Nesrin kendinden emin, sevecen bir tavırla konuştu.

"İyi bir insansın, hem de çok. Seni tanımış olmaktan mutluyum ve arkadaşlığını kaybetmek istemem," dedi. Gülümseyerek Timur'un elini tuttu. Sakin, sevecen bir şekilde, "Biliyor musun, ben tek çocuk olarak büyüdüm. Amerikan Koleji'nden mezun oldum ve sık sık Avrupa ve Amerika'ya gitme fırsatım oldu. Farklı farklı insanlarla tanıştım. Bu nedenle iyi bir insan görünce tanıyorum, sen iyi bir insansın."

Bir an sessizlikten sonra Timur kendine sordu, 'Hayatı paylaşmak için iyi insan olmak yeterli midir?' Bilmiyordu, düşünmemiştir. Hayatı paylaşmak, diye düşündü, evet, evlilik bu olmalıydı. Nesrin üzgün bir sesle, "Sen hiçbir dış ülkede bulunmadın, değil mi?" diye sordu.

Timur, hayır, anlamında başını salladı. Nesrin'in bu anne, abla şefkatini hatırlatan gülüşü, dokunuşu, elini tutuşu onu yaralıyordu. Keşke daha fazla konuşmasa, diye içinden geçirdi. Kendini onun küçük kardeşi gibi hissetti.

Nesrin, kendi kendine konuşur gibi yumuşak bir sesle, "İyi insansın, arkadaşlığını kaybetmek istemem," dedi. Zor şeyler söylemeye hazırlanan birinin ciddiyeti ve kardeşini kırmamaya çalışan ablanın özeniyle devam etti, "Bu konularda insan gerçekçi

olmalı. Yani evlilik konusunda demek istiyorum. Bunun farkındayım. Etrafımda mutsuz evlilikler görüyorum. Bir sene sonra mezun olacaksın. Biliyorum, akademik kariyer yapmak istiyorsun. Başaracağından, iyi bir akademisyen olacağından eminim.”

Durdu, yutkundu, özür dilercesine gülümsedi, devam etti. “Gerçekçi olmalıyım. Benim hayattan farklı beklentilerim var. Senin imkânlarınla alışık olduğum hayatı sürdürdürebileceğimi sanmıyorum.” Yeniden biraz üzüntü, biraz mahcubiyet dolu gözlerle Timur’a baktı, “Kuaförümü değiştirmek bile bana zor gelebilir,” dedi.

Timur ilk defa Nesrin’in saçına dikkatle baktı. Pek anlamazdı, ama biçim verilmiş bir saç olduğu belliydi. Timur’un ailesinden, içinde büyüdüğü yakın çevreden hiçbir kadın kuaföre gitmemişti. Nesrin, kendi çevresinde görmeye alışık olduğu türden biri değildi. Timur, zengin kızla evlenmeye çalışan fakir delikanlı rolündeydi ve eski Türk filmlerinden bir sahneyi yaşıyorlardı sanki. Gülünecek durumdaydı. Elini çekti, önüne baktı, kafası uğulduyordu, utanıyordu. Kendine kızıyordu. Saftı, toydu, bilgisizdi, tecrübesizdi. Nesrin kendisine gülümsedi diye kendi dünyasında safça bir hikâye uydurmuş ve bu hikâyeye inanmıştı.

Nesrin’e bakmadan, “Bilmiyordum,” dedi ve dişini sıktı, göz yaşlarını içinde boğdu. Nesrin uzandı, yeniden Timur’un elini tuttu, şefkatle, “Hep arkadaş olarak kalalım, tamam mı Timur?” diyerek gözünün içine baktı, gülümsedi.

Zorla gülümseyen Timur, cılız bir sesle, “Tamam,” dedi.

Gücüne gitmişti. İncinmişti. Anlayamadığı bir öfke içindeydi. Nesrin’e kızmak istiyor, ama haklı bir neden bulamıyordu. Bu haliyle Nesrin’in hayatına girecek ve onun hayranlığını kazanacak bir erkek olmadığını anlamıştı.

Bunu daha önce hiç düşünmediğine hayret etti. Onun hayranlığını kazanacak güçlü erkek olmak için bir istek duyduğunun ancak şimdi farkına varmıştı. Nesrin’le ilişkisinde güçlü olma isteği nereden kaynaklanıyordu? Daha önce bunun üstüne neden hiç düşünmemişti?

Şimdi kendini, dilini bilmediği yeni bir ülkede istenmeyen biri olarak bulmuştu ve bir erkeğe yakışmayacak kadar saftı. Gittikçe kabaran bir sıkıntı vardı içinde. Küsmek, yas tutmak isteyen bir yönüyle tanışıyordu.

Yürürken çiseleyen yağmurun yüzüne ve ensesine dokunuşu hoşuna gitmişti. Beyazıt Meydanı'na yaklaşırken karışık duygular içindeydi. Reddedilmişti. Ama bu reddediliş tuhaf duygular yaşatıyordu ona. Kafası karmakarışık. Bir yandan oh iyi ki hayır dedi, şimdi sadece kendi yaşamımdan sorumluyum, özgürüm, diye hissederken, diğer yandan güçsüz bir erkeğim, bende bir eksiklik var, duygularını yaşıyordu. Güçlü olmadığını hissediyor, ama güçlü olmak için ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Galiba güçlü olmak, paralı olmaktan farklıydı. Ama nasıl farklı?

Neden bana gülümsedi öyleyse, diye düşündü. Kendini kandırılmış hissediyordu. Neden hoşlanıyormuş gibi davrandı? Gururumla oynadı! Anlayamadığı şeyler olduğunu hissediyordu.

Bir korna sesiyle uyandı ve kendini bir taksinin önünde buldu. Öfkeli şoför, "Dağdan mı indin be gardaşım!" diye ona bağırdı. Dalgın dalgın yürürken Beyazıt'a, Beyaz Saray Çarşısı'nın önüne kadar gelmiş, karşıya geçerken trafik ışığının farkına varmamıştı ve az kalsın arabanın altında kalıyordu.

Ne diyeceğini şaşırmış, kafası karışık ve şaşkın bir halde orada öyle durakaldı. Taksinin arkasındaki araçlar korna çalmaya başladı. Biri koluna girdi ve karşıya doğru onunla birlikte yürümeye başladı. Bir yandan yürüyor, bir yandan da konuşuyordu, "Delikanlı! Haydi yürüyelim. Tehlikeyi pek anlamış görünmüyorsun! Şimdi dalgınlığın sırası değil!" dedi.

Karşıya geçmişlerdi; kolundaki adamla göz göze geldiler. Yaşlıca, kır saçlı, güler yüzlü, gözleri berrak ve sevecen bir insan ona bakıyordu. Timur'un içinden onun boynuna sarılarak ağlamak geldi. Ağlama duygusunu güçlkle bastırdı.

Kır saçlı adam ayrılmak üzereyken durdu, Timur'a döndü,

yüzüne baktı, “Hüzün ve dalgınlık yaşamın parçası, ama siz hüznülüsünüz ve dalgınsınız diye herkesin arabasını durdurarak size yol vermesini bekleyemezsiniz,” dedi.

Timur, mahcubiyet dolu bir gülümsemeyle teşekkür etti. Gözlerinde damlacıklar oluşmaya başlamıştı. Yaşlı adam yüzündeki gülümsemeyle, “Dünya bazen kapkaranlık gözükür, insan kendini yapayalnız ve değersiz görür, bu duygular da yaşamın bir parçası,” dedi ve şefkatle, “Bence sizin, sizi anlayacak biriyle konuşmaya ihtiyacınız var,” diye devam etti.

Timur artık gözyaşlarını tutamıyordu, damlacıklar gözlelerinden süzölmeye başladı. Kır saçlı adam, “Adım Yakup,” dedi, “Sahaflar Çarşısı’nda, Elif Kitabevi’nde beni bulabilirsiniz. Zamanınız olduğunda gelin, bir çayımı için.” Elini uzattı. Timur uzatılan eli sıktı, artık hiç tutamadığı gözyaşlarını göstermemek üzere Vezneciler yönüne döndü, kaldığı yurda doğru yürümeye başladı.

Kaptanoğlu Özel Öğrenci Yurdu’nda ikinci kattaki odalardan birinde üç öğrenciyle birlikte kalıyordu. Geldiğinde odada kimse yoktu. Ayakkabılarını çıkardı ve yatağa uzandı. Ağlayabilecek yalnızlığı bulabildiği için mutluydu. Ağlamadan sonra gelen tatlı uykuya kendini bıraktı ve o gece elbiseleriyle uyudu.

2

Anılar

Derdim yüreğimde, eller ne bilsin.

ÂŞIK VEYSEL

Bütün gece sıkıntılı rüyalar görmüştü. Yurttaki arkadaşları sabah derslerine gitmiş, Timur odada tek başına kalmıştı. Kafasının karışıklığı devam ediyordu. Tuvalete gittikten sonra, üstündekilerin kırışık olmasına aldırmadan, öğrencilerin kahvaltısı yaptığı lokantaya geldi, boş bir masaya oturdu. Simit, beyaz peynir, zeytin, domates, salatalık, sahanda yumurtadan oluşan kahvaltısına başladı. İşte bu kahvaltılarının şahıydı, bundan daha güzel bir kahvaltı düşünemiyordu. Acaba Nesrin ne tür kahvaltı sever, diye aklından geçti.

Bu küçük lokantaya üniversite öğrencileri gelirdi, mütevezayı bütçeli ailelerin çocukları. Nesrin'i karşısında hayal etti. Bu ortamdan herhalde sıkılır, tabakları, çatal ve bıçağı, kaşığı beğenmezdi. Simate baktı, simit simitti. Ve herhalde zengini de fakiri de aynı tür simit yerd. Farkına varmadan simidi okşadı.

Hayalinde üç yıl öncesi canlandı: Üniversite açılmış, ilk derse girmişti. Ders öğleden sonraydı. Heyecanlıydı. Üniversite eğitiminin ilk dersi için en iyi gömleğini yıkamış, ütölemişti. Ortanca ağabeyinden kalan ceket sekiz yıllıktı, ama iyi bakılmıştı ve kaliteliydi. Büyük ağabeyinin verdiği kravatı takmıştı. Tabanlarını

tamir ettirdiği ayakkabılarını o gün için boyatmıştı. İki gün önce her renk pantolonla giyilecek koyu kahverengi bir kemer almıştı. Edebiyat fakültesinin ikinci katında psikoloji ve güzel sanatlar bölümlerinin bulunduğu koridorda bir büyük oda sınıf olarak kullanılıyordu. Uzun dikdörtgen masalar ve bu masaların etrafına konmuş tabureler vardı. Arkalarda kimsenin olmadığı bir masaya oturmuş, diğer masalardaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun şık giyimli kızlar olduğunu görmüştü. Bir süre sonra sınıf dolmuş, hiç boş tabure kalmamıştı.

Timur'un karşısına açık tenli, orta boyda, kısa kıvrırcık saçlı, yeşil gözlerinin içi gülen bir kız oturmuştu. Sonradan adının Mine olduğunu öğrendiği bu kız yanındaki arkadaşlarıyla konuşuyor ve orada olmaktan mutlu görünüyordu. Timur'un çevresinde pek görmediği tarzda dekolte giyinmişti; göğüslerinin üst kısmı görünüyordu. Timur kıza bakamıyordu, ama aslında ondan başka bir şey düşünemiyordu. Elini uzatsa dokunabilirdi; ama orada, Mine tarafından fark edilecek, dikkate alınacak biri olarak var değildi.

Hangi hocanın, hangi dersi olduğunu hatırlamasa da o ilk dersle ilgili aklında iki şey kalmıştı: bir çift yeşil göz ve Mine'nin gerdanı. Ama şimdi, bu kahvaltı masasında farkına vardığı bir şey daha vardı. O gün, o güzel kızın yanında varlığının hissedilmemesi içini acıtmıştı. Düşündü. İkinci sınıfta derslerinde başarılı olduğu için asistan öğrenci olup deneysel psikoloji laboratuvar çalışmalarında hocalara yardım etmeye başlayınca kız öğrenciler onu görmeye başlamıştı ve artık doğum günlerine davet ediliyordu. Hatta bir dans kursuna yazılmış ve bazı dansları öğrenmişti. Hiçbirini tam beceremiyordu ama doğum günlerine gitmeye cesareti gelmişti.

Ondan hoşlanan kızlar bile olmuştu. Nişantaşı'nda oturan sınıf arkadaşı Filiz evinde yaptığı bir partiye onu da davet etmiş ve odasını bile göstermişti. Timur, küçük bir saray odası gördüğünü sanmıştı. Odada küçük bir kitaplık da vardı.

Nesrin'le o yıl deneysel psikoloji laboratuvarında tanışmıştı.

